

Sezona 2017/2018

BEOGRADSKA FILHARMONIJA

Ciklus: Voda

Dirigent: **Uroš Lajovic**

Solista: **Alban Gerhart**, violončelo

Petak, 11. maj 2018. godine

Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

www.bgf.rs

Program:

Jan Sibelijus

Okeanide

Trajanje: oko 9 min.

Bohuslav Martinu

Koncert za violončelo i orkestar br. 1

I *Allegro moderato*

II *Andante moderato*

III *Allegro*

Trajanje: oko 27 min.

Petar Iljič Čajkovski

Labudovo jezero – odlomci

Scena

Valcer

Ples labudova

Scena

Mađarsko ples – Čardaš

Španski ples

Napolitanski ples

Mazurka

Trajanje: oko 25 min.

Koncertmajstor: Miroslav Pavlović

Od trinaest simfonijskih poema **Jana Sibelijusa** (1865–1957), pisanih u doba zalaska popularnosti ovog romantičarskog žanra, *Okeanide* (1913–14) su jedino delo koje nije zasnovano na elementima iz finske istorije ili folkloru. Umesto toga, kompozitor je crpeo inspiraciju iz mitologije antičke Grčke i legendi o morskim sirenama. Prvobitno nazvano *Rondo talasa*, delo je namenjeno da muzički predstavi pokret morskih valova. Dve teme se tokom kompozicije suprotstavljaju i sukobljavaju: skokoviti i skercozni usklici u flautama, koji predstavljaju veselu igru sirena na površini vode, i potmuli zvuk u najdubljim registrima orkestra, koji simbolizuje iskonsku i nepredvidivu snagu okeana. Ova dva motiva će se kroz muzički tok dela nadigravati sve do trenutka koji je u literaturi opisan kao *tačka fakturne, dinamičke i hromatske zasićenosti*, odnosno, kulminacionog udara talasa o hrid. Iako delo obiluje impresionističkim kolorističkim efektima, poput izdašnih tremola u gudačkom ansamblu, sa istaknutom upotrebom dve harfe i glokenšpila, ono i dalje sadrži karakterističnu romantičarsku čvrstinu forme i celovitost dela.

Bohuslav Martinu (1890–1959), kompozitor danas poznat najpre na području Češke Republike, svoj život proveo je putujući na relacijama Češka – Francuska – Amerika. Razvoj njegovog stvaralaštva umnogome je zavisio od uticaja različitih kompozitorskih pravaca, sa kojima se upoznao tokom svojih putovanja kroz neke od najznačajnijih muzičkih centara 20. veka. Tako su u mnogim njegovim ranim delima dominantni elementi češke romantičarske škole, a značajan preokret zbilo se pri njegovoj selidbi u Francusku u međuratnom dobu, kada se po prvi put susreo sa neoklasicizmom I. Stravinskog. Koncert za violončelo i orkestar br. 1 predstavlja jednu od prvih kompozicija napisanih u ovom periodu, kada je Martinu u svom kompozitorskom pismu nastojao da pomiri nasleđe romantizma sa neoklasičnim izrazom. Delo je inspirisano baroknom formom končerta grosa, po modelu koji su postavili A. Koreli i G. Hendl, čije je kompozicije Martinu intenzivno proučavao tokom godina u kojima je Koncert nastajao. Tako je prva verzija dela iz 1930. godine napisana za solistu i kamerni orkestar, a tek su kasnije prerade dela, iz 1939. i 1955. godine (koja će večeras biti izvedena) transformisale ovaj koncert u veliku kompoziciju za simfonijski orkestar, kako je danas i najbolje znana. Odsečnost i objektivnost orkestarskog parta suprotstavlja se naglašeno ekspresivnom i lirskom, a istovremeno i romantičarski virtuoznom *jeziku* violončela. Kako kompozicija protiče, dva na početku izraženo kontrastna načina izražavanja, počinju da se prožimaju i spajaju, što vrhunac dostiže u finalnom stavu, intenzivnom i energičnom dijalogu soliste i ansambla.

Labudovo jezero (1876) prvi je od tri baleta-bajki **P. I. Čajkovskog** (1840–1893), u kome je kompozitor uspeo da prevede balet iz domena frivolne zabave u ozbiljnu umetničku formu, putem inkorporiranja drame u muzički tekst. S jedne strane se ugledajući na baletsku muziku svog francuskog savremenika L. Deliba, a sa druge na operско stvaralaštvo (a naročito tehniku lajtmotiva) R. Vagnera, Čajkovski u ovom delu po prvi put dodeljuje protagonistima drame njihove zasebne teme koje će se menjati u skladu sa dramskim tokom, a orkestarski part prestaje

da tretira kao prateću plesnu muziku, već sa punom slobodom istražuje bogatstvo boja i raspon simfonijskog orkestra. Muzika koja je nastala u ovom procesu, ocenjena je kao prekomplikovana za ples, te je neko vreme veći uspeh uživala na koncertnim podijumima pre nego na pozorišnoj sceni. Ipak, Čajkovski je i ostao veran određenim pravilima baletskog žanra; radi izvođača očuvao je tradicionalnu konstrukciju baleta kao niza kratkih plesnih numera. Izbor od osam numera za večerašnji koncert sadrži i svečani, aristokratski *beli balet* u prvoj sceni, u kojoj se može čuti čuvena tema belog labuda u deonici oboe, ali i nekoliko karakternih igara snažnog lokalnog kolorita: poletan čardaš, španska igra obeležena osobenim zvukom kastanjeta, i napolitanski ples, u kome preovlađuje melodija nalik kanconi u deonici trube.

Tisa Jukić*

*U sezoni 2017-18, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.